

Miniszterek és más kollégák

Utazások az előadó-művészet körül Európában

Errefelé idén már megint nem volt ideje a tavasznak, hogy elkápráztasson embert-állatot hónapokon átvonuló szépségeivel. Gyorsan letelt az az egy-két nap, aztán már jött is a nyár. Nem így Észtországban! Május végén már komótosan nyílt az orgona, megteltek a tallinni fagylaltozók a 23 fokos kánikulában és ki-ki csak találgatta, mi jöhet még itt nyáron, ha már most ilyen meleg van?

A tavaszinál is melegebb hangulat volt az ottani operaházban is. No, nem a forró Egyiptomban játszó Aida előkészületei folytak, nem is valamely frissen bejelentett reform miatt hevült fel a hangulat, hanem a PEARLE* tartotta itt szokásos félévenkénti konferenciáját. A sajátos, leginkább art deco stílusúra emlékeztető épület ad otthont a Nemzeti Operaháznak is, meg a Nemzeti Hangversenyteremnek is. A nemzeti szó hangsúlyozása nem véletlen e hányatott sorsú, velünk távoli nyelvrokron népnek: idén ünneplik államiságuk századik(!) évfordulóját. A hajdani, még önállóság előtti, de a nemzeti identitást megőrző fényes időket őrzi az óváros meseszerű, Hanza-városokra jellemző szépsége. Kultúrájuk, ezen belül előadó-művészetük igen gazdag, színházi életük parádésan színes, operaelőadásait, koncertjeiket kiváló zenekaraik és énekesek, karmesterek garantálják.

Nem véletlen talán, hogy Észtország kulturális minisztere egy színész- színházigazgató. Nem mellékesen régi kedves barátunk, hiszen éveken át ő képviselte az Észt Színházszövetséget a PEARLE*-ben. Indrek Saar sietett is hozzánk Velencéből, ahol az előző nap még az észti pavilont avatta fel. Nem önfényezésből, hanem tényként közölte, hogy első intézkedéseinek egyike miniszteri kinevezését követően a kulturális szféra dolgozói bérének 25%-os emelése volt. Most épp ők is egy előadó-művészeti törvény megalkotásán dolgoznak, a magyar tapasztalatokat is figyelembe véve.

Maga a konferencia – mint mindig – átfogó képet adott az előadó-művészetet érintő európai és nemzetközi folyamatokról. A szokásos területek – szerzői-előadói jogok, technológiai kérdések, rádióspektrumok használata, munkaegészségügyi kérdések, EU-jogalkotás, stb. – ezúttal különös hangsúllyal foglalkozott a hónapok óta világszerte érzelmeket felkavaró, botrányokat generáló és még valószínűleg sokáig nem csituló #me:too kérdéskörrel. Sokan úgy gondolják, az előadó-művészet résztvevői különösen kitétek a szexuális zaklatásnak, emellett a nők amúgy is áldozatai a nemek közötti hátrányos megkülönböztetésnek e területen is. Nos, az EU-tagállamok

nagy része kellő súllyal, határozottsággal, és ha ez szükséges, kellő tapintattal próbál megoldást találni arra, hogyan lehetne teljességgel lehetetlenné tenni, hogy kiszolgáltatott emberek szexuális zaklatások elszenvetői, vagy áldozatai lehessenek. (A PEARLE* aktuális tevékenységéről, tavalyi beszámolójáról, jövőbeli aktivitásáról megújult honlapján, a www.pearle.eu –n lehet tájékozódni.)

A „kiküldött munkavállalók” – angol szavakkal „posted workers” témakör nem csak Tallinnban volt sláger, hanem Sychrovban is, ahová a Cseh Szimfonikus Zenekarok Szövetségének meghívására utaztam el. Cseh kollégáinkat ugyanis leginkább az érdekelte, el tudjuk-e érni, hogy az előadó-művészetre ne vonatkozzék ez a jogszabály? (Emlékeztetülül: az EU-ban sokan gondolták úgy, nem fair az, hogy például egy bolgár, vagy román buszsofőrt kiküld a cége – mondjuk – Németországa, hogy ott dolgozzon akár egy évig is és közben otthoni, a német körülményekhez viszonyítva szerény fizetését kapja. Ezért úgy szól a tervezet, hogy a más EU-tagországba tartósan kirendelt munkavállaló meg kell, hogy kapja a legkevesebb a helyi minimálbérnek megfelelő összeget. Lett ebből felhördülés, természetesen főleg az Unió felénk eső részén. Ám az előadó-művészet sajátosságaiából következően ez a szabályozás könnyen letaglózná az európai művészeti fesztiválokat, csapást mérne a művészegyüttések nagy része turnéjaira, és így tovább. Cseh barátainkat csak afelől tudtam megnyugtatni, hogy erősen küzdünk ez ügyben. (A részletek iránt érdeklődők figyelmébe ajánlom fél éve Balog és Varga miniszter uraknak ez ügyben írt leveleimet, melyek az www.aho.hu honlapon olvashatók.)

Sychrovban is sikerült parolázni a kulturális miniszterrel. Ugyanis Ilja Schmid sem rögtön miniszternek született, hanem előtte kijárta a zenekarigazgatók ke-

ményi iskoláját a Prágai Szimfonikusoknál, majd még nehezebb harcmezőn, az opera műfajában edződött Plzenben, végül egy kis kerülő után kinevezték miniszternek. (Nem sokáig fogja koptatni a bársonyszéket, hiszen e napokban áll össze az új cseh kormány és abban Ilja már nem keres magának helyet.) Ő bizony nem tudott 25%-os béremelést elérni, de kollégái a háta mögött sem tudtak rá mást mondani, mint hogy talpig becsületes, segítőkész miniszter volt és amikor már nem lesz az, ugyanazzal a barátsággal fogadják vissza, mint amikor kivált közülük. A Szövetség tagjait természetesen nem csak EU-s hírek érdekelték, hanem az is, mi, magyarok hogyan oldjuk meg a szükségszerűen fel-felbukkanó problémáinkat. Elmondtam nekik az előadó-művészeti törvény minden előnyét és gyenge pontját, hátha ők is nekigyürkőznek egyszer valami effélének. Érdeklődtek a magyar zenekari-énekkari bérek felől – alapvetően nincs nagy különbség – és a vezetői kinevezések hogyanjáról. A tanácskozást egy-egy pillanatra a monarchia békés derűje lengte át.

Leeuwarden a messzi Frízföld gyöngyszeme, jelenleg Európa Kulturális fővárosa. Itt tartotta kongresszusát a Nemzetköz Előadó-művészeti Társaság (ISPA). Nehéz lenne az öt nap eseményeit röviden felsorolni, így elég talán arra a nagyszerű társaságra utalni, mely ilyenkor a

nap minden órájában a szakma és a mindennapi élet gondjairól, örömeiről cserél eszmét. Az amszterdami Concertgebouw, vagy a Szingapúri Esplanade igazgatója, ghanai ösztöndíjas fiatalok, vagy a Royal Philharmonic Society főtítkára társaságában gyorsan telnek a percek. A kongresszus hagyományosan nem csak elvi kérdésekről ejt szót, hanem ismerkedik a helyi előadó-művészettel is. Így volt szerencsének Terschelling szigetén az évtizedek óta páratlanul sikeres szabadtéri fesztiválra is ellátogatni. Káprázatos és megindító előadásokat láthattunk. Többek között a Cello Octet Amsterdam előadásában az Instant Love c. megrázó produkciót. A nyolc kitűnő csellóművész egyben – ha kell akár akrobatikus – színész is egyszerre. Az e darabra íródott zenére az a napjaink sajnós közismert története elevenedik meg, amikor egy Kelet-európai lánynak a messziről jött nyugati fűt-fűt, rózsakertet ígér, majd – mondjuk – Hollandiába érve az út szélén, vagy a piros lámpás házak egyikében találja magát. Megsüvegeltem mind a témaavasztást, mind a megvalósítást. Nem baj, ha őszinték vagyunk önmagunkhoz.

Bár sokszor becsapás, amit a művész művel, önmagát sosem szabad becsapnia. Akár színiigazgató, akár miniszter, akár muzsikos, vagy zenekarigazgató.

Kovács Géza

Hinnünk kell a zene erejében

Hámori Máté, az Óbudai Danubia Zenekar állandó karmestere az ifjúsági hangversenyek elkötelezett dirigense. Ötödik éve dolgozik a zenekarral; ebben az időszakban teljesen új műsorpolitikát alakított ki, melynek fő irányelve, hogy a zenének mindenkire el kell jutnia, mindenkit meg kell szólítania.

■ *Mikor döntött úgy, hogy zenei pályát választ?*

– Én otthon kezdtem zenélni; apukámat utánoztam, aki ugyan nem zenész, de sokat zongorázott. Látva a próbálkozásaimat, tizenegy éves koromban a szüleim beíratk az zeneiskolába, zongora szakra. Nem tűnt úgy, hogy zenész leszek, mert bár szerettem a zenét, nem voltam kifejezetten szorgalmas, és elég későn is kezdtem a tanulást. A koncerteken jól szerepeltem, de sose kaptam jó jegyeket. Egy idő után valahogy mégis felpörögtek a dolgok, nagyjából akkor, amikor elkezdtem zenét szerezni. Kiss András, az Állami Hangversenyzenekar egykori koncertmestere meghallgatta a darabjaimat, és Kocsár Miklóshoz irányított, hogy tanuljak nála zeneszerzést. Elmentem tehát egy meghallgatásra, aminek következményeként elhívott felvételizni a Bartók Konzervatóriumba. Közben én a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumba jártam. Amikor a konzit is elkezdtem, jó zsúfolt időszak következett, mert egyszerre vé-

geztem a két iskolát, és még külön zongoráztam is. A hangszert ekkoriban már komolyan vettem, jártam egy felkészítő tanárhoz, aztán Hegedűs Endre, majd Esztó Zsuzsa is tanított. Sokat köszönhetek nekik, rengeteget tanultam tőlük; mindemellett folyamatosan komponáltam. Mivel a konzit egy évvel később kezdtem, hivatalosan nem fejeztem be, mert érettségi után felvételiztem a Zeneakadémiára.

■ *Ekkor már egyértelmű volt, hogy zenei pályára megy?*

– A kezdeti nagyvonalúság után már elég komolyan vettem a zenetanulást, és a dilemmám az volt, hogy zeneszerzés vagy zongora szakra menjek inkább. Ekkor találkoztam Vásáry Tamással, aki a szüleim barátja. Hosszan beszélgettünk, és ő azt mondta, hogy szerinte a személyiségem leginkább a karmesterséghez való. Erre addig egyáltalán nem gondoltam, egyetlen korábbi próbálkozásom hat éves koromban volt kínai evőpálci-